

Östros vill ta bort lärarundantaget

Målet är att öka kommersialiseringen

Lärarundantaget måste bort för att det ska bli fart på kommersialiseringen inom universitetssektorn.

– Dessutom bör det införas en plikt för forskare att meddela universitetsledningen då forskningsresultat kan vara kommersiellt intressanta, säger utbildningsminister Thomas Östros.

II Trenden mot en ökad kommersialisering inom universitets- och högskolesektorn blir allt tydligare. Samtidigt höjs kritiska röster mot att forskningen blir alltför produktinriktad och att den fria och nyfikenhetsdrivna forskningen drabbas. Dessutom hamnar sjukdomsgrupper som har lågt kommersiellt värde allt mer i skuggan. Som Läkartidningen tidigare berättat har exempelvis Karolinska Innovations AB medverkat till patentering av ett flertal forskningsresultat som gällt malaria, men det har varit mycket svårt att intressera riskfinansiärer för dessa patent (LT nr 40/2003).

Nu vill utbildningsminister Thomas Östros påskynda kommersialiseringen inom universitetssektorn ytterligare. Det ska åstadkommas genom att lärarundantaget försvinner, och att en informationsplikt införs som ställer krav på enskilda forskargrupper att informera universitetsledningen om när forskningsresultat kan ha en kommersiell potential. Det nuvarande lärarundantaget ger enskilda forskare rätten till sina egna upptäckter, och en statlig utredning, som dock ännu inte påbörjats, ska se över så-

FOTO: SAMUEL AL-KHAILI

Ökade statliga anslag i takt med ökad kommersialisering ska garantera den fria och nyfikenhetsdrivna forskningens överlevnad, tror utbildningsminister Thomas Östros.

väl lärarundantaget som möjligheten till informationsplikt.

– Min utgångspunkt är att rätten till upptäckter inom forskningen ska tillhöra antingen universitetet eller delas mellan universitetet och den enskilde forskaren. Att behålla det nuvarande systemet är inte aktuellt, säger Thomas Östros.

»Välstånd kommer ur forskning«

Thomas Östros medger att lärarundantaget i sig varit en stark drivfjäder för att enskilda forskare ska vilja överföra resultat till kommersiella produkter genom att starta egna bolag. Till forskarnas hjälp har universitetet bildat holdingbolag eller teknikbrostiftelser, med nödvändig kompetens för att fungera som en brygga mellan den enskilde forskaren och näringslivet. Men det räcker inte, menar Thomas Östros.

– Vi vet att välstånd kommer ur forskning och det är därför viktigt att förstärka det professionella arbetet med innovationsfrågor.

Risker med kommersialisering

Bakgrunden till att införa en informationsplikt för enskilda forskare är att många saknar både kunskap om, och intresse för att se, de kommersiella möjligheterna med sina resultat, menar Thomas Östros. Resultat som skulle ha en chans att kunna utvecklas vidare, kanske till läkemedel, och därigenom både utgöra en inkomstkälla till universitetet och ett nytt behandlingsalternativ för patienter, förblir outnyttjade.

Men Thomas Östros instämmer i att det finns betydande risker med att fokusera allt hårdare på kommersialisering. En sådan risk är att små sjukdomsgrupper, eller sjukdomar som främst drabbar

Kommersiellt arbete bör ha ett meritvärde

Kommersialisering av forskningsresultat bör ha ett meritvärde, på samma sätt som exempelvis vetenskapliga artiklar har, då forskare söker akademiska tjänster.

II Det anser Johan Carlsten, vice rektor vid Chalmers tekniska högskola. Han är ordförande i en arbetsgrupp inom Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, som ser över förutsättningarna för att förbättra universitetens arbete med innovationsfrågor. I SUHF ingår ett 40-tal universitet och högskolor.

– I många fall då avancerad forskning ger en input till högkvalitativa produkter, bidrar det arbetet till en kompetens-

höjning som kan vara viktig för att exempelvis utveckla pedagogiken, säger Johan Carlsten.

SUHF är också positivt till att lärarundantaget avskaffas och att en informationsplikt införs.

– Men då måste statliga medel skjutats till för att bygga upp universitetens kompetens att ta tillvara innovationerna.

Gynnar forskare

Jan Nilsson, dekanus på medicinska fakulteten vid Lunds universitet, tror att ett avskaffande av lärarundantaget gynnar forskarna.

– Forskare som vill bilda bolag ställs ofta inför etiska problem, och då är det en fördel om universitetet själva är mer

aktiva, säger Jan Nilsson.

– Informationsplikt, som i USA där forskare årsvis uppger om de driver projekt som kan vara kommersiellt intressanta och universitetens egna bolag granskar dessa, är också positivt. Enskilda forskare kan själva ha svårt att göra den bedömningen.

Harriet Wallberg-Henriksson, rektor för Karolinska institutet, tror inte att lärarundantagets vara eller inte vara är avgörande för hur universitetet lyckas med innovationsverksamheten. Däremot uttrycker hon en viss oro för att informationsplikt kan leda till en stor administrativ börda för universitetet.

Peter Örn